

— Mer tortur i dag enn i middelalderen

— Tortur er langt mer utbredt i dag enn i middelalderen, sier professor Astrid Nøklebye Heiberg, norsk medlem av den europeiske anti-tortur-komiteén CPT. Og tortur skjer på en så likartet måte fra land til land at en viss informasjonsutveksling mellom torturistene opplagt må finne sted, mener Nøklebye Heiberg.

Av Arne Solli, NTB

— I middelalderen ble mennesker torturert for å få dem til tilstå og for å redde deres uødelige sjel. Fremdeles er formålet å tvinge fram tilståelser, men nå i tillegg for å avskrekke dissidenter. Offrene skal bringes tilbake til samfunnet fysisk og psykisk nedbrutt til de likesinnedes avsky og skrekk, sier Astrid Nøklebye Heiberg. Hun er professor ved Psykiatrisk institutt ved Universitetet i Oslo, og for tiden norsk medlem av the European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment — CPT.

CPT, etablert i 1989 etter initiativ av en sveitsisk bankmann og nå underlagt Europarådet i Strasbourg, arbeider for å forebygge ikke bare tortur, men også nedverdiggende og ikke menneskeverdig behandling eller straff, i fengsler, på politistasjoner, i militærleire, og ved psykiatriske institusjoner. CPT-konvensjonen er til nå ratifisert av 23 land, blant dem Norge.

Kommer uanmeldt

Inspeksjonsdelegasjonen fra CPT kommer alltid uanmeldt. Norge kan regne med besøk i løpet av året, men Nøklebye Heberg sier ikke når. Et inspeksjonsbesøk varer ofte en 10 dagers tid. Svært mye av tiden i løpet av en besøksperiode går til ti samtaler med fanger. Den besøkende delegasjonen har forut for besøket samlet inn så mye informasjon om vertslandet som mulig – informasjon fra myndighetene i landet, fra foreningene til profesjonsgrupper som jurister og leger, fra Amnesty International, og fra lokale grupper og foreninger som arbeider for menneskerettighetene. Og selvsagt fra faneene.

— Her til lands burde Norsk forening for kriminalreform, KROM, være en aktuell kilde til informasjon for en CPT-delegasjon, sier Nøklebye Heiberg. Hun mener CPTs arbeidsform gjør faren for å bli ført bak lyset liten.

CPT sørger alltid for å få møter på toppnivå i landet de besøker, — justisministeren, en rikspolisjef eller en tilsvarende person. En delegasjon som møter motstand hos en lokal politisjef eller fengselsdirektør vil i sli-

MER UTBREDT I DAG: — Tortur forekommer oftere i dag enn i middelalderen, sier professor Astrid Nøklebye Heiberg, medlem av den europeiske anti-tortur-komiteen CPT.

ke tilfeller få døråpnerhjelp fra personer med den nødvendige makt.

Arbeider forebyggende

CPT arbeider forebyggende – og konfidensielt. CPT er ikke en instans for individuelle klagesaker, og tar aldri kontakt med pressen. Et lite pressekommuniké etter avsluttet besøk hører riktignok med.

Etter inspeksjonsbesøket mottar vertslandet delegasjonens rapport. Myndighetene i vedkommende land kan offentliggjøre rapporten om de vil, eller la være. Delegasjonen offentliggjør den ikke — unntatt i visse tilfeller.

— Dersom et land nekter å

innføre forbedringer på grunnlag av CPTs rapport, kan et samlet CPT med to tredels flertall vedta å offentliggjøre rapporten. Det skjedde for eksempel med rapporten fra Tyrkia, sier Nøklebye Heiberg.

Danmark har fått påpakning for å holde folk i varerett for lenge. I tillegg til åpenbar tortur, er CPTs utsendinger på vakt for å kunne slå ned på trangboddhets som følge av for mange fanger på en celle, hygienesvikt — dobøtter for ni-ti fanger eller flere gir selvsagt meget uhygieniske forhold i tillegg til det fornedrende ved å måtte gjøre sitt nødvendige i medfangerens påsyn, og inaktivitet — fangene holdes på cellene mer eller mindre hele tiden,

uten lufting og uten muligheter
for å gjøre noe eller aktivisere
seg på noe vis.

Til september

CPTs medlemmer skiftes ut etter fire, maksimum åtte år. Det er ministerrådet i Strasbourg som velger nye medlemmer, etter forslag fra blant annet den norske parlamentariske delegasjon i byen.

— Et medlem representerer først og fremst seg selv. Jeg står ikke ansvarlig for det jeg gjør i CPT for den norske regjering eller Stortinget, sier Nøklebye Heiberg, som forlater CPT i september. Hun vet ikke hvem som kommer til å bli norsk medlem etter henne.